

Referat af 3. møde i den Lokale Trepert for Lillebælt/Jylland

Tidspunkt: tirsdag den 13. maj 2025 kl. 11:00-15:00

Sted: Scandic Kolding, Kokholm 2, 6000 Kolding

Deltagere: se sidste side

Dagsorden

- 1) Velkomst - godkendelse af dagsorden samt referat fra mødet 04.04.2025**
v. Søren Peschardt, forperson for Lillebælt/Jylland
- 2) Overblik ift. indsatsbehov samt fælles procedurer**
v. Sabrina Ruzanski, Sekretariatsleder for de Lokale Treparter for Lillebælt
 - a. Indblik i indsatskrav og overblik over fremdrift
 - b. Håndtering af projektforslag fra de lokale treparter, lodsejere og borgere
 - c. Vurdering af projekternes synergieffekter og realiserbarhed m.v.
 - d. Drøftelse af ambitionsniveau for omlægningsplanen og øvrige målsætninger
- 3) Endelig behandling af ”Fælles principper og kriterier for udpegning af arealer”**
v. Sabrina Ruzanski, Sekretariatsleder for de Lokale Treparter for Lillebælt
- 4) DN’s anbefalinger til 7 fokuspunkter for natur og biodiversitet i omlægningsplanen**
v. Kim Quist og Birgitte Marcussen, repræsentanter for DN
- 5) Proces for involvering af lodsejere i udarbejdelse af omlægningsplanen**
v. Søren Laustsen og Lars Schmidt, repræsentanter for L&F
- 6) Drøftelse af kommunikationsstrategi og -plan**
v. Sabrina Ruzanski, Sekretariatsleder for de Lokale Treparter for Lillebælt
- 7) Emner til næste møder i den lokale trepart**
v. Sabrina Ruzanski, Sekretariatsleder for de Lokale Treparter for Lillebælt
- 8) Eventuelt**
- 9) Opsamling og afrunding**
v. Søren Peschardt, forperson for Lillebælt/Jylland

Bilag 1. Oplæg fra Sabrina Ruzanski, Sekretariatsleder for de Lokale Treparter for Lillebælt

Bilag 2. Vedtaget - Fælles principper og kriterier for udpegning af arealer

Bilag 3. DN oplæg + DN notat om natur og biodiversitet i omlægningsplanerne

1) Velkomst - godkendelse af dagsorden samt referat fra mødet 04.04.2025

Dagsordenen blev godkendt.

Referatet af 2. møde den 04.04.2025 blev godkendt.

2) Overblik ift. indsatsbehov samt fælles procedurer

Status for målindfrielse: Indsatsbehovet for Lillebælt/Jylland-Fyn er på ca. 1.400 t N/år, hvilket svarer nogenlunde til arealandelen på landsplan. Indtil videre er der planer for reduktion af 260 t N/år lavbundsgrunde (status per 1. maj 2025), men mange kommuner er endnu ikke begyndt at tegne skitseprojekter i MARS. Til gengæld forventes Lillebæltområdet kun at udtage ca. 3% af landsbehovet af kulstofrige lavbundsgrunde, nemlig 3.550 ha. Indtil videre er der planlagt udtagning af 2.300 ha lavbundsgrunde (status per 1. maj 2025).

MARS: I henhold til den opdaterede vejledning for brugere i MARS af 11. maj 2025 skal repræsentanter fra DN og L&F, som er medlem af en lokal trepart, tildeles Læserollen med læseadgang til Planlægningsmodulet. Sekretariatet for de lokale treparter i Lillebælt sørger for denne tildeling. Planlægningsmodulet i MARS er stedet, hvor der indtegnes projekter og man løbende kan følge fremdriften ift. indsatsbehov. Der er fire kystvandgrupper i Lillebælt, som alle har arealer på begge sider af bæltet. Man kan få vist indsatsbehovet for hver kystvandgruppe samt for hvert delopland, men fremdriften ift. indsatsbehov kan (endnu) kun ses på kystvandgruppeniveau. MARS er fortsat under udvikling. Ansøgningsmodulet åbnes 15. maj, hvor der også bliver tilføjet nye funktioner i de øvrige moduler. Ønsker til MARS behandles løbende af SGAV.

LT ønskede et online kursus om brugen af MARS. Der findes et Webinar om MARS på: [MARS - SGAV](#)
Hvis man kun ønsker gennemgang af planlægningsmodulet i MARS, kan man med fordel se fra 00:39:45 – 01:15:00.

Retentionskort: Den 30. april 2025 blev et foreløbigt opdateret kvælstofretentionskort tilgængeligt som et kortlag i planlægningsmodulet i MARS. Denne version er nu også tilgængelig i screeningsmodulet. P.t. er det kun et billede lag (raster-fil), hvor det endnu ikke er muligt at lave en effektberegning. Fra uge 20 vil den bagvedlæggende data kunne downloades i MARS. Kortet er udviklet af GEUS og AU, der er ved at udarbejde den endelige afrapportering vedr. kortet, som forventes offentliggjort frem mod sommerferien. Det forventes, at det fuldt funktionelle kort vil blive tilgængeligt for alle i MARS op mod sommerferien.

Fælles lodsejerbrev: Ministeriet har tidligere været positivt indstillet på at formulere et fælles landsdækkende brev, om den Grønne Trepert og omlægningsplanens potentielle berøring af de enkelte lodsejere. Ministeriet hælder dog nu mest til ikke at ville udsende et landsdækkende brev, men mere mod at lade de enkelte kommuner/trepartar udsende eventuelle lodsejerbreve. I begge Lillebælt-trepartar er der dog enighed om værdien i et landsdækkende brev, så alle lodsejere, på tværs af kommune- og oplandsgrænser, får samme ordlyd om generelle emner i processen såsom fx regler, beskatning, og i det hele taget hvilken betydning processen vil bevirke, hvis ens areal indgår i omlægningsplanen. Sekretariatet følger op.

Håndteringen af projektforslag: DN kan forberede projektforslag og konkrete indspil, afholde møder med kommunale teknikere (denne proces er i gang) hvor projektforslagene kan fremlægges og forventninger afstemmes. Derefter kan projektforslag viderebehandles iht. den lokale proces og planlægges i MARS. I denne forbindelse har DN behov for en kontaktliste over hvilke kommunale teknikere de kan kontakte. DN ønsker at blive inviteret med, når der behandles forslag til større projektområder fra f.eks. Sportsfiskerforbundet eller DOF. I de fleste kommuner er der organiseret kommunale trepartar (kommune, DN og L&F), hvor konkrete projektområder drøftes fagligt. Henvendelser fra lodsejere håndteres primært af udtagningskonsulenterne. For minivådområder er dette et krav. Projektforslag viderebehandles iht. den lokale proces og planlægges i MARS. Henvendelser fra andre borgere håndteres af kommunernes teknikere, der afdækker mulighederne og kontakter evt. lodsejere, hvorefter et projektforslag kan viderebehandles iht. den lokale proces og planlægges i MARS.

Projektoverblik: Sekretariatet har udarbejdet et skema – en dynamisk fil, som skal samle informationer om alle projekter i Lillebælt samt give en kvantitativ vurdering af projekternes synergieffekter og realiserbarhed. Skemaet skal bruges til behandling i de lokale treparter såvel som til at prioritere projekter og evt. fokusere ressourcer blandt teknikerne. Sekretariatet videreudvikler skemaet, før det skal endeligt kvalificeres og udrulles i teknikergruppen på næstkommende teknikermøde 22. maj.

Procedure for indtegnning af projekter i MARS: det blev drøftet, hvorvidt den lokale trepart skal levere en omlægningsplan, a) hvor de enkelte projekter er indtegnet så præcist som muligt eller med løsere afgrænsning, og b) hvor målfrielsen er 100% eller højere.

a) Hvis der tegnes store upræcise projekter, vil effektberegningen også blive for stor og upræcis.

Samtidigt skal der forud for lodsejerdialog helst være plads til en vis fleksibilitet, så der kan skabe en god arronding. Desuden er det vigtigt, at der tages hensyn til markblokke ved indtegninger af projektområder.

b) Effektberegningen i MARS baserer sig på gennemsnitstal. I takt med at der kommer resultater fra forundersøgelser på de enkelte projekter, vil beregningen justeres til den reelle effekt (det kan være både højere og lavere end gennemsnitseffekten). Samtidig kan det ikke forventes, at samtlige projekter i omlægningsplanen realiseres. Man risikerer derfor at mangle projekter for at opnå målopfyldelse. Nogle lokale treparter har derfor besluttet at medtage op til 40% ekstra projekter i omlægningsplanen. Alternativt kan man planlægge projekter i MARS, som ikke medtages i den første omlægningsplan, men løbende bliver tilføjet efter behov.

Bilag 1. Oplæg fra Sabrina Ruzanski, Sekretariatsleder for de Lokale Treparter for Lillebælt

KONKLUSION PÅ DRØFTELSE

Sekretariatslederen afdækker, hvilke tilgange/procedurer der er på tværs af de 23 lokale treparter. Emnet behandles igen på næstkommende møde.

3) Endelig behandling af ”Fælles principper og kriterier for udpegning af arealer”

Beslutning: Fælles principper og kriterier blev vedtaget med følgende kommentarer/ændringer:

- Forslag om at definition af ’værdifulde naturområder’ ændres til ’eksisterende natur’
- Drøftelse af forståelse af randområder ud fra om det bør inkluderes eller i vådområdeprojekter eller særskilt som ekstensivering. Formålet med randzonerne er at skabe mosaiklandskaber, og derfor fastholdes formuleringen.
- Kortsigtede projekter prioriteres i forhold til at realisere dem hurtigst muligt, men de vægtes ikke højere end større/langsigtede projekter i en eventuel afvejning mellem projekter i omlægningsplanen.

Bilag 2. Vedtaget - Fælles principper og kriterier for udpegning af arealer

4) DN’s anbefalinger til 7 fokuspunkter for natur og biodiversitet i omlægningsplanen

Oplæg af Kim Quist (DN) – hovedbudskaber:

- Tænk natur og biodiversitet tidligt ind i processen ud fra Brandmandens Lov
- Brug biodiversitetskortene
- Inddrag lokal viden
- Nødvendigt at fremme natur i områder, hvor der ikke findes eksisterende høj naturværdi
- Obs. på at grundvandsparker og akutpakker også skal planlægges for
- Forslag om vandløbsnær braklægning (’intelligente vandløbsbræmmer’)
- Store sammenhængende naturområder bør bindes sammen langs ådalene

Kommentarer:

- Behov for at øget viden inden man skaber randzoner langs alle vandløb i forhold til om kvælstofeffekten vil være større andre steder i oplandet. Stejle skråninger medfører peak flows af næringsstoffer i forbindelse med regnhændelser. Følg vandet fra recipient mod højbundsjorden i forhold til at reducere kvælstof nærmest vandløb og fjorde.

- Hotspot-analyser og analyser i kystvandråd kan være med til at kvalificere dette. Det bør afdækkes om der kunne søges et fælles forsøgsprojekt igennem kystvandrådene.
- Minivådområder er en del af løsningen, men kan ikke stå alene. De skal indtænkes klogt og bør indgå i synergi med vådområder/lavbund.
- Åbning af rørlagte vandløb kan give en næringsstofreduktion, men den indregnes ikke.
- Tab af strandenge er en stor udfordring pga. vandstandsstigninger. Udtagning og små vådområder i kystnære områder kan være med til at løse udfordringen.
- Folkekirkens har mange arealer, som bør komme i spil. Kirken har dog specielle vilkår, hvilket er en udfordring, når de ikke er ligestillet med almindelige lodsejere. Der arbejdes med denne del i styrelsen.

Bilag 3. DN oplæg + DN notat om natur og biodiversitet i omlægningsplanerne

KONKLUSION PÅ DRØFTELSE

Overordnet set er der opbakning til DN's fokuspunkter for natur og biodiversitet i omlægningsplanen.

L&F's repræsentanter kan dog ikke tilslutte sig punkt 5.c og punkt 5.d af DN's notat (Bilag 3).

Sekretariatslederen bringer notatet inkl. L&F's kommentarer videre til teknikergruppen.

5) Proces for involvering af lodsejere i udarbejdelse af omlægningsplanen

Oplæg af Søren Laustsen (Spiras) - hovedbudskaber:

- Inddragelse tidligt i processen giver ejerskab og tryghed hos lodsejerne
- Informering af alle lodsejere, som ligger inden for projektområder, er en udfordring pga. tidshorisonten og manglende løbende opdatering. Landbruget vil gerne deltage og bidrage til kommunikationen med medlemmerne.
- Omlægningsplanerne er dynamiske potentialekort.
- Vigtigt at information til lodsejere også udsendes til ejendomme med landbrugspligt <2 ha.

Kommentarer:

- Den grønne trepart er en bunden opgave, men debat om fakta (eks. spildevand) kan komme til at fylde meget på offentlige borger-/lodsejermøder. Det er vigtigt at adressere præmissen og rammerne helt fra start, således at dette ikke optager for meget tid/plads på møderne. Samtidig kan det hjælpe, at alle bliver hørt. Intern dialog med de mest utilfredse parter på mindre møder kan også være med til at løse konflikter.
- Der er meget positive erfaringer med at afholde lodsejermøder, hvor kommune, landbrug og DN er fælles afsender på invitation og budskaber.
- Rækkefølgen er væsentlig. Lodsejere bør så vidt muligt involveres før borgerne.
- Lodsejermøder prioriteres højt i kommunerne, men manglende ressourcer kan medføre en mindre rækkevidde og færre møder end ønsket. Alle er klar over, at det er en investering i tidsoptimering på lang sigt. Men man kan kun gøre, det som er muligt.
- Inddragelse af lodsejere på projektniveau har flere steder medført en snebold-effekt, hvor projektområderne har vokset sig større efterfølgende.
- Inddragelse er helt væsentlig. Der skal udvises respekt for lodsejernes følelser, forretning og frivillighed, både i mødet og i processen med udarbejdelse af projekter til omlægningsplanen.

KONKLUSION PÅ DRØFTELSE

Sekretariatslederen præsenterer landbrugets ønsker og den lokale treparts kommentarer til Teknikergruppen den 22. maj 2025.

6) Drøftelse af kommunikationsstrategi og -plan

Den lokale treparts bud på vigtigste mål for kommunikationen:

- Tryghed og overblik
- Ejerskab
- Fællesskab og demokrati
- Orientering af borgere (i forhold til kommunalvalget)
- Opbakning og forståelse
- Involvering – det største naturgenopretningsprojekt i mange år

Interessentanalyse identificerede følgende nøgleaktører:

- Lodsejere + landbrug (vigtigt at skelne mellem disse)
- Lokalpolitikere
- Jordbesiddende virksomheder
- Borgere
- Fonde

Strategisk proaktivitet over for pressen blev drøftet. Det blev erkendt, at medierne har en væsentlig rolle for at opnå bred opmærksomhed/indflydelse og det ønskes benyttet, når samfundet/borgerne og nationale politikere er målgruppen.

Der opfordres til sparring mellem kommuner mht. hvordan jordbesiddende virksomheder/fonde inddrages. De lokale erhvervsråd er her en mulig kommunikationsvej.

Der var ønske om politisk behandlingsplan og skabelon for sagsfremstillinger fra sekretariatet. Procedure og skabelon for principvedtagelse afventes fra KL/MGT.

KONKLUSION PÅ DRØFTELSE

Sekretariatslederen arbejder videre med et udkast til kommunikationsstrategi og – plan på baggrund af input. Emnet behandles igen på næstkommende møde.

7) Emner til næste møder i den lokale trepart

- Status på omlægningsplan (fast punkt)
- Udfordringer/barrierer og potentielle løsninger (fast punkt)
- Nyt fra MGTP mv. (fast punkt)
- Præsentation af arealanalyser (hotspot/potentialekort)
- Præsentation af kystvandråd
- Fælles kommunikationsstrategi og -plan
- Virksomheder og investeringsfondes rolle i arealomlægning

Næste møde er 6. juni 2025 kl. 09:00-12:30.

8) Eventuelt

Ingen kommentarer.

9) Opsamling og afrunding

Deltagerne takkede for et velforberedt og konstruktivt møde.

Medlemmer af Lokal Trepert Lillebælt/Jylland

Kommune	Navn	Position
Hedensted	Lars Poulsen	(V) Udvalget for Vækst & Klima
	Marc Reseke	Klima- og Partnerskabskoordinator
Vejle Formandskommune	Søren Peschardt	(A) Klima, Natur og Miljøudvalget
	Mette Højby Pedersen	Afdelingsleder Vand
Fredericia	Tommy Rachlitz Nielsen (afbud)	(C) Klima-, Energi- og Miljøudvalget
	Carsten Pedersen (afbud)	Projektleder
Kolding	Jørn Chemnitz Kristiansen	(F) Natur, Miljø og Klima
	Merete Valbak	Chef for Miljø og Grøn Omstilling
Haderslev	Carsten Leth Schmidt	(S) Teknik- og Klimaudvalget
	Elisabeth Borg (suppleant)	Projektleder
Aabenraa	Erik Uldall Hansen	(A) Udvalget for Bæredygtig Udvikling
	Rasmus Andresen	(V) Udvalget for Bæredygtig Udvikling
Sønderborg	Asger Romme Andersen	(Ø) Natur, Klima og Miljøudvalget
	Morten Vestergaard Hansen (suppleant)	Analysekonsulent
Billund	Deltager ikke	
Vejen	Deltager ikke	
DN	Kim Quist	Danmarks Økologiske Jordbrugsfond
	Birgitte Marcussen	Hovedbestyrelsesmedlem
L&F	Søren Laustsen	Bestyrelsesmedlem, Spiras
	Lars Schmidt	Afdelingschef, Spiras
NST	Inken Breum Larsen	Skovrider, Trekantsområdet